

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ ЗА ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по финансова грамотност е насочено към изграждане на базисни знания, умения и отношения, свързани с:

- работата;
- финансите;
- управлението на парите;
- доходите и разходите;
- добрите навици;
- емоционалната интелигентност;
- личен, семеен и фирмен бюджет;
- управление на фирма;
- предприемачеството и други.

С настоящата учебна програма се акцентира върху изграждане на финансова грамотност и компетентност, както и развитието на предприемаческа култура, съществена част от общообразователната подготовка на учениците. Учебната програма включва разнообразие от теми, проблеми и дейности, които изграждат и развиват различни знания, умения и отношения.

Във всеки урок с полезната и нова информация умело са преплетени елементи от други предмети, които спомагат изграждането и затвърждаването на основни ценности, изграждане на мироглед, обич към Родината и историята, личностно израстване, изграждане на отношение на отговорност към околната среда и много други. Това дава възможност на учителя да разгърне урока и да работи не само за финансовата грамотност на учениците, но да използва и надгражда изученото по другите предмети. Има много възможности за изграждане на междупредметни връзки.

Учебната програма помага за създаване на условия за генериране на идеи, тяхното обсъждане и вземане на решения. Използва се "учене чрез откриване", решаване на проблеми, на проучванията и на представяне на идеи. Изучават се финансови термини като пари, банка, банкомат, дебитна карта, семеен бюджет, фирмен бюджет, приход, разход, предприемачество, кариера и други. Учениците осмислят придобитите знания за ролята на професиите и производството на стоки и услуги в контекста на обкръжаващата ги среда.

Учебната програма предоставя свобода при подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати и при конкретизирането на урочните теми. Тя може да се реализира в проекти, проучвания, в опитно изследователска работа във и извън класната стая, учебни екскурзии във фирма, посещение на работно място и др.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Област на компетентност	Стандарти	Очаквани резултати
Организация и икономика	1. Познава и класифицира видовете ресурси, необходими за производството на стоки и услуги. 2. Познава недостига на ресурсите като основен икономически проблем. 3. Познава и обяснява основните форми на икономическа дейност – производство, търговия, услуги. 4. Разпознава по основните им белези: приходи, разходи, себестойност, цена 5. Разграничава елементите на различните видове бюджети. 6. Разбира значението на инициативността и предприемчивостта. 7. Разпознава фирмата като стопанска единица за производство, търговия и услуги с цел печалба.	1. Разбира понятието капитал и неговата роля в икономиката. 2. Разбира, че капиталът може да се използва за инвестиции и развитие. 3. Описва и разграничава производството, търговията и услугите. 4. Разбира значението на ресурсите при производството на стоки и услуги. 5. Назовава видовете доходи и разходи в семейството. 6. Идентифицира заплатата като цена на положения труд. 7. Познава видовете доходи и разходи в семейството и изготвя варианти на личен бюджет. 8. Разбира, че предприемачите проявяват инициативност, независимост и новаторство, като поемат риск с цел постигането на печалба. 9. Описва най-често срещани форми на организация на фирмата.

Образование и кариера	1. Използва източници на информация за избор на професия и кариера. 2. Опознава своите интереси, способности и ценности във връзка с професионалното ориентиране. 3. Планира стъпки за постигане на образователни и кариерни цели.	1. Използва глобалната мрежа за избор на училище или подходяща професия. 2. Разпознава собствените си силни страни, интереси и личностни качества. 3. Свързва своите интереси и способности с възможни професии или области на дейност. 4. Описва ценности, които са важни за него/нея при избора на професия. 5. Изготвя личен план за развитие (учебен или кариерен план). 6. Определя конкретни действия и ресурси, необходими за постигане на целите.
-----------------------	---	---

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Ресурси и капитал	- Познава недостига на ресурсите като основен икономически проблем. - Обяснява защо недостигът на ресурсите изисква от хората и обществата да правят избор за задоволяване на потребностите си.	- Потребност - Ресурс - Капитал - Недостиг - Избор

	• Познава и класифицира видовете ресурси, необходими за производството на стоки и услуги. • Познава и описва видовете ресурси и варианти на производство, търговия и услуги по местоживее. • Разбира понятието капитал и неговата роля в икономиката. • Разбира, че капиталът може да се използва за инвестиции и развитие.	
Специализация и разделение на труда	• Разбира значението на специализацията и разделения на труда в производството. • Познава и разбира специализацията и разделения на труда като основни фактори за ефективността на производството на стоки и услуги. • Проучва и дава примери за специализация на производството в региона, в който живее. • Осъществява практическа дейност в екип с различни начини на разделение на труда.	• Производителност • Специализация на труда • Разделение на труда • Ефективност на производството
Производство, търговия и услуги	• Познава и разграничава производството, търговията и услугите, като основни икономически дейности. • Разграничава търговията като бартерна или парична сделка. • Класифицира видовете стоки и услуги по определени признаци.	• Икономика • Производство • Производител • Потребител • Търговия • Търсене • Предлагане • Равновесна цена

	• Обяснява понятието цена на стоки и услуги. • Разграничава потребител от производител и определя основни разлики в дейностите, които те извършват.	
Себестойност и цена на продукция	• Разпознава по основните им белези: себестойност и цена на изделия и кулинарни продукти. • Изчислява себестойност и цена на изработено изделия и кулинарни продукти. • Сравнява по определени критерии (цена, качество, себестойност и др.) изделия, продукти и услуги и прави аргументиран избор.	• Разходи (преки, непреки) • Приходи • Себестойност • Печалба • Алтернативна цена
Бюджет	• Познава видовете доходи, получавани от членовете на семейството. • Разграничава видовете разходи в семейството. • Изготвя личен бюджет • Групира доходи и разходи в семейния бюджет. • Изготвя варианти на семеен бюджет. • Познава и назовава елементите на бюджета на фирмата. • Разпознава и групира приходите и разходите в бюджета на фирмата. • Разработва варианти на бюджет на малка фирма.	• Доход • Разход • Личен бюджет • Семеен бюджет • Принос • Бюджет на фирма

Предприема- чество	• Идентифицира ролята на предприемаческите ресурси в пазарното стопанство. • Разбира и оценява ролята на предприемачите за развитието на икономиката. • Описва качества на предприемачите. • Проучва и разработва идеи за предприемаческа дейност. • Социално предприемачество	• Предприемач • Инициативност • Новаторство • Риск • Отговорност • Социален предприемач
Фирма	• Разпознава фирмата като стопанска единица за производство, търговия и услуги с цел печалба. • Описва най-често срещани форми на организация на фирмата. • Илюстрира и обосновава процедурите за създаване на фирма. • Извършва маркетингово проучване и изработва рекламни материали за представяне на фирмата. • Разработва виртуален проект на малка фирма.	• Предмет на дейност • Форма на организация • Маркетинг • Реклама • Фирмен знак (лого) • Седалище • Търговска регистрация • Банкова сметка
Професии и кариера	• Разграничава професии в производството, търговията и услугите според характера на извършваните дейности. • Използва начини за разкриване на собствените силни и слаби страни при избор на образование, професия и кариера. • Намира и сравнява информация за избор на подходящо образование и професия.	• Общо образование • Професионално образование • Професионално ориентиране • Професионален избор • Професионална кариера

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за обучение по теми от финансовата грамотност в прогимназиален етап се определя от училището в рамките на прилагания училищен учебен план.

Препоръчително разпределение на часовете:

- За нови знания – 18 учебни часа, 28%
- За упражнения – 14 учебни часа, 22%
- За обобщение – 10 учебни часа, 16%
- Практически дейности – 16 учебни часа, 25%
- За оценка на входно, изходно ниво и текущ контрол – 6 учебни часа, 9%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Препоръчва се оценяване на входно ниво с тест или друг вид контролна работа и на изходно ниво в края на учебната година.

- Текущи оценки се поставят върху резултатите от практическата работа на учениците при приключване на всяка тема.
- Оценяват се равнището на теоретичните и фактологичните знания, познавателните и практическите умения, както и способността за самостоятелно мислене, инициативност, творчество, сътрудничество.
- Оценяват се уменията за осъществяване на устна и писмена комуникация и използване на точна терминология.
- Оценяването на практическите умения се извършва съобразно степенята на овладяност на уменията, като се вземат предвид: точността и последователността при изпълнение на задачите; правилното прилагане на знанията в практическа ситуация; уменията за работа в екип, когато задачата го изисква; качеството на крайния резултат.

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки от входящ, текущ и изходящ контрол (в началото на учебната година, след всяка тема и в края на годината) 50%.

Оценки от други участия (самостоятелна работа, работа по проекти и др.) 50%.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Изграждат се междупредметни връзки с дисциплини като математика, български език и литература, информационни технологии, история и цивилизации и гражданско образование. Това подпомага въвеждането на финансовата грамотност като самостоятелен предмет в рамките на разширената или допълнителната подготовка.

• Компетентности в областта на българския език.

Търси, извлича, подбира, обобщава и осмисля информация от различни по формат текстове (непрекъснат – писмена реч, организирана в изречения, структурирани в абзаци; прекъснат – таблица, графика, диаграма, списък, изображение и др.; смесен –

комбинация от прекъснат и непрекъснат текст), включително и дигитални, за изпълнение на определени задачи.

• **Компетентности в областта на математиката.**

Прилага математически знания и умения за решаване на практически задачи, свързани с пари, ценообразуване, спестяване и бюджетиране. Използва числа, проценти, формули, таблици и графики за анализ и сравнение на финансови данни. Развива логическо и критическо мислене при вземане на финансови решения и планиране на разходи и приходи.

• **Образователна среда.**

Осигуряване на достъп на учениците до специализирани кабинети, където да се изпълняват учебни дейности с интелектуален и практически характер. Кабинетите да са оборудвани с дигитални материали, компютри и дигитални средства за измерване и комуникация, както и с материали, инструменти, преносима техника за ръчна и машинна обработка и лични предпазни средства.

• **Интегративни връзки.**

Овладяването на теоретичните знания, познавателните и практическите умения се осъществява на две интегративни равнища – междупредметно и вътрешнопредметно. Междупредметната интеграция приоритетно включва знания, умения и отношения, изградени в учебните предмети география и икономика, математика, човекът и природата, информационни технологии, български и чужд език, история и цивилизации, изобразително изкуство. Вътрешнопредметната интеграция включва приемственост и надграждане на знанията, уменията и отношенията между отделните теми за прогимназиален етап.

• **Работа по проекти.**

Осигуряване на възможност за самостоятелно и екипно разработване на идеи и реализиране на проекти по темите на учебната програма. Поощряване на инициативи за дейности, свързани с организиране и провеждане на училищни базари, изложби и състезания по предприемачество по време на учебната година.

• **Извънучилищни инициативи и дейности.**

За разширяване познавателните и практическите умения на учениците се препоръчват: – посещения на обекти с производствен и търговски характер, където учениците се запознават с реална среда за производство, търговия и услуги; – посещения на банки и други финансови институции; – участие в местни, регионални и национални доброволчески инициативи; – участие във фестивали, чествания, празници, конкурси и състезания, организирани от обединени детски комплекси, младежки центрове, читалища и др.